HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואמר רב דימי בר יוסף אמר ר' אלעזר אעשו מטלטלין שיור אצל עבד בולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה התם בדין הוא דלא ליתני קרקע ואיידי דתנא רישא (א)רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים ולכתוב עליהם פרוזבול ולקנות עמהם נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה משום הכי קתני קרקע גוכל היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן גרבי דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה (א) מנה ופרס חייבות בראשית הגז וחכמים אומרים גחמש רחלות גוזזות כל שהן ואמרינן דוכמה כל שהן אמר רב דמנה ופרס ובלבד שיהו מחומשות התם בדין הוא דלא ליתני כל שהוא ואיידי דקאמר תנא קמא שיעורא רבה אמר איהו נמי שיעורא זוטרא קרי לה כל שהוא: פשיטא אמר (ב) מטלטלי לפלניא הכל מאני תשמישתיה קני לבר מחטי ושערי וכל מטלטלי לפלניא אפי' חטי ושערי ואפילו ריחים העליונה קנה לבר מריחים התחתונה זכל דמטלטל אפי' ריחים התחתונה קני איבעיא להו עבדא כמקרקעא או חכמטלטלא דמי אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי תא שמע טהמוכר את העיר מכר בתים שיחין ומערות ומרחצאות ובית הבדין ובית השלחין אבל לא את המטלטלין ובזמן שאמר היא וכל מה שבתוכה אפילו היו בה בהמה או עבדים הרי כולן מכורין אי אמרת בשלמא כמטלטלא דמי משום הכי לא מיזדבן ברישא אלא אי אמרת כמקרקעא דמי אמאי לא מיזדבן ואלא מאי כמטלטלא דמי מאי אפי' °[אלא] מאי אית לך למימר שאני מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד אפי' תימא כמקרקעא דמי שאני מקרקעא דנייד ממקרקעא דלא נייד א"ל רבינא לרב אשי תא שמע יהכותב ז(לעבדו כל נכסיו) יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן ואמר רב דימי בר יוסף אמר רבי אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל עבד ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא עבדא מטלטלא הוא ומטלטלא למטלטלא הוי שיור וכתובת אשה מקרקעא הוא ומטלטלא למקרקעא לא הוי שיור

אמר

ואמר רב דימי אמר רבי אלעזר עשו כו'. אע"ג דקתני שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין הוא הדין אם שייר מטלטלין כל שהוא דעבדא נמי כמטלטלי דמי שהרי אינו מחובר לקרקע וקרו ליה בני אדם מטלטלי. אלמא אע"ג דקתני קרקע לאו דוקא אלא הוא הדין למטלטלי ומתניתין נמי מטלטלי כדי פרנסתו כמקרקעי כדי פרנסתו דמי: **ולא עשו מטלטלי שיור אצל כתובה.** דתנן גבי דההיא במס' פאה [פ"ג מ"ז] ומפרקינן דלעיל (קלג.) מייתינן לה ופרשינן לה הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ואית דמוקי לה התם בשותקת ופירש רב נחמן כיון שעשאה שותפת בין הבנים אבדה כתובתה דההיא קרקע כל שהוא ששייר לה שלא נתן לבניו מחלה כתובתה ודוקא קרקע כל שהוא אבל שייר לה וכתב לה מטלטלין כל שהוא לא אבדה כתובתה דכתובה עיקרה גובה ממקרקעי ולא ממטלטלי (ג) במסכת כתובות הלכך אמקרקעי סמכה דעתה ולכך לא עשו מטלטלין שיור לכתובתה דאם שייר לה הבעל מטלטלין ונתן לה כשחילק נכסיו לבניו וכתב לאשתו מטלטלין כל שהוא לא אבדה כתובתה: **אמר ליה רב יוסף לאביי.** לעולם אימא לך כל היכא דתני קרקע דוקא הוא והכא גבי עבד היינו טעמא דלאו דוקא דבדין הוא דלא איבעי ליה למיתני מקרקעי אלא מטלטלי הוה ליה למיתני בהדיא: **ואיידי דקתני רישא.** במסכת פאה ר' עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות עמהן נכסים שאין להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה דהני כולהו דוקא מקרקעי ולא מטלטלי תנא נמי סיפא קרקע אף ע"ג דהוא הדין בסיפא למטלטלי ומשום סידורא דכל שהן מתנו גבי הדדי. ובודוי לא גרסי' בסדר המשנה דבשלמא גבי פאה פאת שדך כתיב(ח) קרקע כל שהוא גבי בכורים כתיב(ט) ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ולכתוב עליה פרוזבול הכי תקון רבנן(י) אם יש לו ללוה קרקע כותבין פרוזבול למלוה לגבות חובו בשביעית דדמי כמאן דאית ליה משכון דמקרקעי דלוה משתעבד ליה וגבי משכון לא משמטא שביעית(י) דלא קרינא ביה לא יגוש [דברים טו] הואיל ואית ליה משכון ולא רצו בית דין לעקור תקנת שביעית מן התורה ולקנות עמהן נכסים שאין להם אחריות מקראי נפקא לן בקדושין [כו.] אלא וידוי מעשר אע"ג דכתיב ביה (דברים כו) השקיפה ממעון קדשך וגו' ואת האדמה אשר נתתה לנו [וגו'] אפי' אין לו קרקע יתוודה דהאי לנו אכל ישראל קאי כדתנן במסכת מעשר שני (פ"ה מי"ד) מכאן אמרו ישראל וממזרים מתוודין אבל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ אלמא אפי' אין לו קרקע אלא שיהא ראוי הוא ואבותיו ליטול חלק בארץ: **ואמר ליה אביי לרב יוסף.** דאקשי לעיל למ"ד כדי פרנסתו כל שהוא תנן וכל היכא דתנן כל שהוא מי לא בעינן שיעורא: **והתנן.** בפרק ראשית הגז [חולין קלה.]: **חמש רחלות גוזזות כל אחת ואחת משקל מנה ופרס.** ליטרא וחצי ליטרא חייבת בראשית הגז דברי ר' דוסא ומחמש לאן עשויות [ש"א כה] נפקא להו לבית הלל דבעינן חמש וחכמים אומרים ה' רחלות וכו': **אמר רב מנה ופרס.** בין חמשתן ובלבד שיהו מחומשות כל אחת יש בה למר חומש של מנה ופרס אבל בציר מהכי כמאן דליתיה דמי: **שיעורא רבה.** מנה ופרס לכל אחת תנא סיפא נמי שיעורא זוטא אבל מתני' דקתני כל שהוא דוקא הוא והלכך לא מכוונן שמעתא דסבי: **אמר.** שכיב מרע מטלטלי לפלניא והוא הדין לבריא על ידי קנין: **לבר מחטי ושערי.** והוא הדין לבר מבהמותיו. כן נראה בעיני: **אפי' ריחים העליונה.** שרגילין ליטלה משם כדי לתקנה אבל ריחים התחתונה במקומה מתקנין אותה: **כל דמטלטל.** כל שיכולין לטלטלו שאינו מחובר לקרקע ממש ואע"פ שאין רגילין לטלטלו: **איבעיא להו עבדא כמטלטלי דמי.** נהי ודאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבועה וקנין בכסף ובשטר ובחזקה (ד) דכל מילי דאורייתא דין מקרקעי יש להם והתנחלתם [ויקרא כה] אבל לענין לשון בני אדם מיקרו להו מטלטלי ישנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא: **היינו דלא אזדבן ליה ברישא.** במאי דקתני ברישא דמתניתין היכא דמכר את העיר סתמא ולא אמר לו היא וכל מה שבתוכה לא קחשיב אלא מקרקעי אבל עבדים ומטלטלין לא נמכרו אלמא עבדא כמטלטלי דמי: ופרכינן **אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי א"כ מאי אפי'.** דקתני סיפא מכר את המטלטלין ואפי' עבדים ואי כמטלטלי דמי אמאי קאמר אפילו דמשמע דאינו דומה כל כך למטלטלין: **אלא מאי אית לך למימר.** אמאי קמפלגי בינן למטלטלין למיתני אפי' משום דשאני בין מטלטלי דניידי דהיינו עבדים למטלטלי דלא ניידי והלכך קתני בהו אפילו ה"נ ברישא איכא למימר דעבדא כמקרקעי דמי והאי דלא מיזדבני בכלל העיר דשאני להו לבני אדם בין מקרקעי דנייד למקרקעי דלא נייד וכיון דעיר מכר דהיינו מקרקעי דלא נייד לא אסיק אדעתיה למכור אלא מקרקעי דלא נייד דהיינו דומיא דעיר אבל היכא דאמר סתמא מקרקעי לפלניא עבדים בכלל והיכא דאמר סתמא מטלטלי לפלניא לעולם אימא לך דאינו בכלל: **עשו מטלטלי שיור.** דכי היכי דקתני שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות הכי נמי אם שייר מטלטלי כל שהוא לא יצא לחירות: **ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא.** והשיב לו רב נחמן עבדא מטלטלי דכיון דשייר מטלטלין לעצמו איכא למימר דעבדו שייר לעצמו שהוא מטלטלין ולא יצא לחירות אלמא כמטלטלי דמי: (ז) **א"ל.** רב אשי לרבינא לעולם אימא לך כמקרקעי והאי עשו מטלטלין שיור אצל העבד לאו היינו טעמא כדרב נחמן דאמר עבדא מטלטלי הוא אלא כדפרישית טעמא:

דאנן

קרקע כל שהוא חייבת בפאה כו'. לעיל בשלהי לא יחפור (דף כו.) פירשתי לה: **וכל** היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן כו'. ואע"ג דקרקע כל שהוא חייב בפאה היינו °כל שהוא דוקא כדאמרינן לעיל בפרק לא יחפור (דף כו. ושם: ד"ה בחטה) היינו משום דמסתבר טפי הכי ובקדושין פ"ק (דף כו.) הארכתי שם בדיני כל שהוא: **וכמה** כל שהוא אמר רב מנה ופרס. ואם תאמר מאי מקשה ליה והלא ודאי הוא חולק על רב דלעיל וי"ל דהכי קאמר מי פליג על רב בכל הני: **מנה** ופרס. שיעור דרבנן ור' דוסא לא ידעינן מנא (ה) ליה: **ואיידי** דקאמר תנא קמא שיעורא רבה אמרי אינהו שיעורא זוטא. והא דתנן (כלים פ"ה מ"א) תנור תחלתו ארבעה וסופו כל שהוא ואמרינן (חולין דף קכד.) מאי כל שהוא טפח איכא (ו) למימר דאיידי דנקט שיעורא רבה נקיט נמי שיעורא זוטא: **עבדא** כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי. לענין מילי דרבנן מיבעי ליה אבל במלתא דאורייתא פשיטא דאיתקוש לקרקעות כדפי' לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סח.) על הך מילתא:

אמר

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה א סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף נז:

צב ב מיי' פ"ו מהלכות זכייה ומתנה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע אה"ע סי' קו סעיף ג:

צג ג ד מיי' פ"י מהל' בכורים הלכה יג סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' שלג סעיף ט:

צד ה ו ז ח מיי' פי"א מהל' זכייה ומתנה הלכה יב יג יד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף י:

מסורת הש"ס

א) קדושין כו. לעיל כז. פאה פ"ג מ"ו, **ב)** [עי' תוס' מנחות לט. ד"ה שירי גרדומין], **ג)** חולין קלה., **ד)** [חולין קלז: ערובין יד: וש"נ], **ה)** לעיל סח., **ו)** [לעיל קמט: וש"נ], **ז)** [נ"ל כל נכסיו לעבדו], **ח)** [ויקרא יט], **ט)** [דברים כו], **י)** [גיטין לז.], **כ)** [שם], **ל)** [שייך לע"ב],

◆

גליון הש"ס

גמרא אלא מאי אית לך למימר כו'. ב"ק דף יב ע"ב: **תוס' ד"ה וכל כו' כל שהוא דוקא.** לא ידעתי מאי קושיא הא פשיטא דכמה פעמים כ"ש הוא דוקא וכי שייך לומר דמוכרח לומר דלאו דוקא אלא דפרכינן על ר"י דדייק מלשון כ"ש הא מצינו לפעמים דכ"ש לאו דוקא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא גוזזות מנה ופרס מנה ופרס חייבות: **(ב)** שם פשיטא אמר מטלטלאי לפלניא וכו' כל מטלטלאי לפלניא וכו' כל מטלטלאי דמטלטל אפי' ריחים התחתונה קני: **(ג)** רשב"ם ד"ה ולא עשו וכו' ולא ממטלטלי כדאמר במס' כתובות: **(ד)** ד"ה איבעיא להו וכו' דלכל מילי דאורייתא: **(ה)** תוס' ד"ה מנה וכו' מנא להו הס"ד: **(ו)** ד"ה ואיידי וכו' איכא נמי למימר דאיידי:

◆

מוסף רש"י

ולכתוב עליהם פרוזבול. דאמרינן במס' גיטין (לז.) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע ואם יש קרקע כל שהוא ללוה כותבין עליו פרוסבול אף מחוב גדול ושוב לא תשמטנו שביעית, דכי תקון הלל פרוסבול אשיעבוד קרקעות תקון, דמלוה המלויה היא (קדושין כו: וכעי"ז לעיל כז. בארוכה). **מנה מנה ופרס.** כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז, שזו פחותה שבגיזות (חולין קלה.). **וכמה כל שהן מנה ופרס.** החמשה כולן (שם קלז:). **שיהו מחומשות.** לכל אחת מהן שבעה סלעים וחצי דהוו לה כולהו מנה ופרס, שהמנה מאה זוז, עשרים וחמשה סלעים, הרי ל"ז סלעים וחצי (שם). **מכר בתים.** דבתים בכלל עיר, ומכר את החצרות לא איצטריך למיתני, דהיינו עיקר עיר, דעיר משמע אויר העיר (לעיל סח.). **ובית השלחין.** שחוץ לעיר וסמוכין לעיר (שם). **אבל לא את המטלטלין.** מאני תשמישתיה, כגון תנור וכירים וכל הנך מטלטלין דלעיל דאמרן בהו לא מכר, וכ"ש חיטי ושערי (שם). **אפילו היו בה בהמה או עבדים.** אין נקראין מאני תשמישתיה, ומאחר שהן מכורין כ"ש חיטי ושערי וכסף וזהב דהוו מטלטלי דלא ניידי כדמוכח בגמ' (שם). **הכותב כל נכסיו לעבדו.** ראה לעיל קמט ב.

◆

רבינו גרשום

שייר: אמר ר' אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל העבד. דאי שייר מטלטלין כל שהן איכא למימר דהעבד שייר ולא יצא בן חורין אלמא אע"ג דקתני קרקע לאו דוקא קרקע ואם שייר מטלטלין ה"נ דהוי שיור כקרקע. והא משנה הכותב כל נכסיו לעבדו בפאה היא: ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה. דקיי"ל כתובה ממקרקע גביא ותנן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה דחלק לפניה לבניו והיא שותקת. אם שייר לעצמו קרקע שלא כתב הכל לבניו ואע"פ שכתב לה עם בניו קרקע כל שהוא לא אבדה כתובתה דהאי דשתקה סמכה דעתה לגבות מההוא קרקע דשייר לעצמו. אבל אי לא שייר לעצמו אלא

רבינו גרשום (המשך)

מטלטלין אבדה כתובתה דלא מצי למימר האי דשתקי דאהנהו מטלטלי סמכה דעתאי דאין כתובה נגבית אלא מן הקרקע והיינו דקאמר ר' אלעזר לא עשו מטלטלי שיור אצל בניו כדי שתהא גובה מהן: אמר ליה לעולם אימא לך כל היכא דתני קרקע הכי דוקא ולא מטלטלי נינהו. ודקשיא לך ממשנה זו ומדרב דימי בר יוסף הא לא קשיא דבדין הוא דלא ליבעי ליה למיתני קרקע גבי עבד כלל אלא איידי דאיצטריך ליה למיתני בסיפא קרקע דלא סגי בלאו הכי תנא ליה ברישא ולא משום דוקא. דתנן ר' עקיבא אמר כו'. ולעולם מתני' דקתני קרקע הכי דוקא ולא הוי מטלטלי שיורי. ומקשי' אליבא דרב יוסף דמתקיף לעיל (מאי שונה) למאן דתני כדי פרנסתו כל שהוא לית ליה שיעורא רבה והתנן חמש רחלות גוזזות מנה ופרס. כלומר כל אחת גוזזת משקל מנה ופרס דהיינו משקל ליטרא וחצי חייב בראשית הגז. וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהוא. ואמרי' מאי כל שהוא ואמר רב מנה ופרס דבין כולן גוזזות משקל ליטרא ומחצה ובלבד שיהו מחומשות שלא תהא בהמה ובהמה גוזזת פחות מחומש של מנה ופרס אלמא אע"ג דקתני כל שהוא אית ליה שיעורא כדאמר מנה ופרס וגבי מתני' אע"ג דקתני קרקע כל שהוא אית ליה שיעורא וקשיא לרב יוסף. ומשני לעולם כל היכא דקתני קרקע כל שהוא הכי דוקא והכא טעמא מאי משוה ליה שיעורא איידי דתנא ליה רישא שיעורא רבה חמש רחלות גוזזות מנה ופרס תנא נמי סיפא שיעורא זוטא ולא משום דוקא: שכיב מרע שאמר מטלטלי נתונין לפלוני יהבינן ליה כל מאני תשמישתא. כגון כל תשמישי הבית: לבר מחטי ושערי. דלאו לתשמישי הבית דמיין: אבל אי אמר כל מטלטלי. כל מה שיש לו המטלטל: אפי' ריחים העליונים. דמיטלטלי הוא לבר מריחים התחתונה. דקביעא בקרקע הוא ולאו מיטלטל. אבל אי אמר כל דמיטלטל כלומר כל דמצי למיטלטל אפי' ריחים התחתונה משום דאפשר לחופרה מן הקרקע ותהא מיטלטל: איבעיא להו עבדא כמקרקע. ואי אמר כל מקרקעי לפלוני יהיבנא ליה אפי' עבדא: אי כמטלטלי דמי. ואי אמר כל מטלטלי לפלוני יהבינן ליה עבדא: ת"ש כו'. הנהו כולהו כקרקעות הוו: בית השלחין. מקוה מים שמשקה ממנו בית השלחין: מאי אפי'. הכי צריך ליה למיתני ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו היו בה בהמה ועבדים הרי אלו מכורים אלא לאו מדקאמר אפי' מכלל דלאו כמטלטלי דמי: אלא מאי אית לך למימר. הא דקתני ליה גבי מטלטלי וקתני אפי'. משום דשאני מטלטלי דנייד כגון עבדים ובהמה דניידי ממטלטלי דלא ניידי משום הכי קתני (כו') אפי' מטלטלי דניידי כגון עבדים: אפי' תימא כו' מקרקעי דלא ניידי. ומשום הכי לא קתני גבי מקרקעי דמקרקעי דנייד הוא ומשום הכי קתני אפי': מאי טעמא עבדא

SHAS MOZNAIM